

تأثیرات فرهنگی انقلاب اسلامی در سطوح مختلف فرامنطقه‌ای

● حجت‌الاسلام والمسلمین محمد سالار*

چکیده

انقلاب اسلامی ایران باعث دگرگونی عظیمی در زمینه‌های سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی ایران شد و تأثیری شگرف در سطح جهانی به وجود آورد. با وجودی که انقلاب‌های بسیاری در جهان روی داده ولی انقلاب اسلامی ایران به دلیل روح دینی و ظلم‌ستیزی و حمایت از محرومان جامعه و به خصوص مبارزه با قدرتهای شیطانی منحصر به فرد است.

این انقلاب مورد توجه و تجزیه و تحلیل و حمایت و استقبال اندیشمندان و انقلابیون جهان قرار گرفت و تجلیل از آن در اندیشه‌های کلامی و شعری بسیاری بروز و ظهور نمود و باعث شناخت مجدد اسلام در جهان معاصر گردید. این انقلاب در ابعاد پنج‌گانه:

۱) احیای هویت دینی، ۲) طرح اندیشه حکومت اسلامی، ۳) دفاع از آرمان مقدس فلسطین در جهان، ۴) ایجاد وحدت و همبستگی اسلامی، ۵) طرح گفتمان در سطح جهانی، بی‌بدیل است.

این مقاله سعی دارد تأثیرات عمیق فرهنگی انقلاب اسلامی را در سطوح مختلف فرامنطقه‌ای و بویژه از پنج بُعد مورد نظر بررسی نماید و نشان دهد ابراز عشق و علاقه قلبی میلیونها تن انسان آزاده و حق طلب جهان نسبت به امام راحل (ره) و انقلاب اسلامی ایران تا چه اندازه است.

*. نویسنده و پژوهشگر، رایزن فرهنگی سابق جمهوری اسلامی ایران در سوریه و لبنان

انقلاب اسلامی ایران تحت رهبری امام خمینی(ره) به عنوان یک رویداد بزرگ نیمه دوم قرن بیستم در صحنه منطقه‌ای و بین‌المللی در بیست و دوم بهمن ماه ۱۳۵۷ هـ ش به پیروزی رسید و توجه همه جهانیان را به خود جلب کرد.

این انقلاب نه تنها اوضاع سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی داخل کشور را دگرگون ساخت، بلکه تحولی عظیم و تأثیری شگرف در سطح جهانی به وجود آورد.

تاریخ گذشته نیز شاهد انقلاب‌هایی چون انقلاب روسیه ۱۹۱۷، انقلاب فرانسه ۱۷۸۹، انقلاب الجزایر ۱۹۵۴ و غیره بوده است لیکن انقلاب اسلامی ایران به لحاظ ویژگی‌های خاص و منحصر به فردش، قابل قیاس با سایر انقلاب‌های جهان نیست. شخصیت والای امام خمینی(ره) و قدرت نافذ ایشان در رهبری و هدایت نهضت بزرگ مردم مسلمان ایران، قدرشناسی و تبعیت مردم از رهبر و مقتدای خویش، ایمان و اعتقاد عمیق به دین مبین اسلام و وحدت و انسجام همه مردم باعث شد تا یکی از قدرتمندترین و مهمترین رژیم‌های وابسته به آمریکا در منطقه سرنگون گردد.

جاذبه و اقتدار این انقلاب، آنچنان بود که از همان آغاز حامیان و شیفتگان زیادی از شرق تا غرب عالم را به خود جلب کرد. در نتیجه مردم آزاده و عدالت‌خواه و ظلم‌ستیز جهان همبستگی خویش را به انقلاب اسلامی ایران و رهبری آن اعلام نمودند.

این انقلاب نشان داد که در داخل جغرافیای کشور ایران محدود و خلاصه نمی‌شود بلکه تأثیرگذاری و دستاوردهای آن، از مرزها فراتر رفته و به طور مستقیم کران تا کران جهان اسلام و بشریت را در نور دیده است.

نزار قبانی^{۲۴}، شاعر بزرگ جهان عرب تأثیر برجسته انقلاب اسلامی و شخصیت امام خمینی(ره) بر دنیای جدید و محرومان جهان را در شعری اینچنین می‌سراید:

درخت‌های بادام باغ‌های شیراز

شکوفه دادند

و ستم‌دیدگان روزه‌ی خود را شکستند

ایرانیان «کسری» را نابود کردند

پس از خشمی طولانی

بت‌ها را به لرزه درآوردند

خمینی

قدرت خدایی را همچون شمشیری بران

در دست

دائماً سرود پیامبر و اسلام را

بر لب دارد. ۲۵

یکی از نکات قابل توجه این است که در جریان انقلاب، بسیاری از افرادی که شناخت عمیقی از اسلام نداشتند، و حتی غیر مسلمان نیز در گوشه و کنار جهان، مراتب همبستگی و حمایت خویش را نسبت به انقلاب اسلامی ایران رسماً اعلان داشتند و در صدد شناخت مجدد اسلام برآمدند. از مردم مسلمان و محرومان آفریقا، آمریکای جنوبی، آمریکای شمالی، جنوب شرقی آسیا و اقیانوسیه گرفته تا خاورمیانه عربی و سرزمین‌های اشغالی فلسطین و جنوب لبنان همه و همه تحت تأثیر مثبت قدرت و ارزش‌های انقلاب اسلامی ایران قرار گرفتند. آثار این تأثیر کاملاً محسوس و ملموس است.

ابراز عشق و علاقه قلبی میلیون‌ها نفر از انسان‌های آزاده و حق‌طلب جهان نسبت به امام و انقلاب اسلامی، که نظیر آن در تاریخ هیچ انقلابی دیده نشده است، نشان از تأثیر عمیق افکار و اندیشه انقلاب در عمق جان و روح مردم جهان دارد. روحیه قوی فرزندان مقاومت اسلامی در لبنان و سرزمین‌های اشغالی یکی از آثار پربرکت این انقلاب و رهبری منحصر به فرد امام خمینی(ره) است. پایداری و رشادت جوانان فلسطینی و حزب‌الله لبنان و دلاورمردان و شیرزنان مسلمان جنوب لبنان که با دست‌های خالی و با حربه سنگ، در عین حال با قلبی سرشار از عشق به خدا و محبت الهی در برابر رژیم اشغالگر قدس همچنان ایستاده‌اند و با مقاومت جانانه خویش راه هرگونه سازش و تسلیم عاجزانه را مسدود کرده‌اند، همه اینها نمونه برجسته و زنده‌ای از تأثیر اندیشه امام و انقلابش در جهت بیداری مسلمانان و آزاداندیشان جهان است.

نفوذ معنوی و تأثیر عظیمی که انقلاب اسلامی ایران در جهان اسلام و حتی گروه‌ها و جوامع غیرمسلمان داشته است بر هیچکس مخفی و پوشیده نیست و برای اینجانب با این قلم ناتوان که در بسیاری از کشورهای اسلامی و غیرمسلمان از نزدیک ناظر عشق و علاقه آنان به امام و انقلاب بوده‌ام، بیان گوشه‌ای از آنهمه اشتیاق و تأثیر معنوی شیفتگان و حامیان انقلاب اسلامی مشکل به نظر می‌رسد؛ از این‌رو ناگزیر با نگاهی

کوتاه و گذرا به مصداق این بیت مولانا:

«گر بریزی بحر را در کوزه‌ای

چند گنجد قسمت یک روزه‌ای»

قطره‌ای از دریای بیکران عشق غیرقابل توصیف جهانیان اعم از امت اسلامی و غیرمسلمانان نسبت به امام و انقلاب را برمی‌گیریم و در ادامه بحث از این منظر به شمه‌ای از تأثیرات فرهنگی انقلاب اسلامیمان در عرصه‌های بین‌المللی اشاره می‌کنیم:

۱- احیای هویت دینی

یکی از مهم‌ترین آثار فرهنگی انقلاب اسلامی، احیای اندیشه و هویت دینی در جهان است. در آن موقعیت و شرایط سخت و دشواری که به تدریج اصول و مبانی دینی با تلاش حکومت‌های طاغوت و سردمداران لائیک فراموش می‌شد و مکتب‌های مادی و الحادی، مذهب را به عنوان «افیون توده‌ها» و فاقد توان لازم برای به حرکت درآوردن توده‌ها و در نتیجه انقلاب می‌دانستند و هر روز هویت دینی و دین‌مداری کم‌رنگ‌تر می‌گردید، تا آنجا که در برخی از جوامع به خاطر حفظ باورهای دینی خجالت می‌کشیدند و پرده‌پوشی می‌کردند و تعهد و التزام به مبانی دینی و مذهبی جرم بود و یا مسخره می‌شد، در چنان شرایطی، نهضت امام خمینی(ره) تحول عظیمی در سطح جهانی ایجاد کرد و با تکیه بر قدرت الهی، ایمان به خدا و ایدئولوژی اسلامی، ماهیت لائیکی را به ماهیت اسلامی و دینی مبدل ساخت.

محمد العاصی Mohammad Al-Asi، امام جمعه مسجد واشنگتن معتقد است که انقلاب اسلامی، علاوه بر اینکه دگرگونی‌های متعددی در داخل ایران بوجود آورد، در سطح بین‌المللی نیز در جهت احیای تفکر دینی تأثیر گذاشت. ایشان در اظهارات خویش می‌گویند:

«امام عزیز ما، جهان لامذهبی و دنیاگرایی را متلاشی ساخت و هم‌اکنون برخلاف سال‌های پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، نه تنها مسلمانان «بنیادگرا» بلکه مسیحیان «بنیادگرا» و «بنیادگرایان» سایر ادیان در جهان فراوان شده‌اند و هر روز در عرصه مطبوعات و رسانه‌های جمعی مطرح هستند.»^{۲۶}

به برکت این انقلاب بزرگ، مردم مسلمان ایران و سایر کشورهای اسلامی دریافتند که راه‌حل همه مشکلات مسلمین در سایه بازگشت به اسلام و تمسک به قرآن است.

شیخ عبدالعزیز عوده، رهبر معنوی جهاد اسلامی فلسطین، بر این باور است که مهم‌ترین اثر فرهنگی این انقلاب بیداری مسلمانان در بسیاری از کشورهای دنیا است. ایشان با تأکید به اینکه انقلاب اسلامی به رهبری امام راحل(ره)، روحیه ایمان را در دل‌های جوانان رسوخ داد و با تعالیم حیات‌بخش اسلام آشنا کرد، چنین می‌گوید:

«انقلاب اسلامی ایران به رهبری امام راحل و حضرت آیه‌الله خامنه‌ای، امید از بین رفته را در دل مسلمانان احیاء کرد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، دیگر، مسلمانان جهان یتیم نیستند و نیروی عظیمی پدیدار شد که از آنها حمایت کرده و پیوسته پشتیبان و حامی حقیقی آنها بوده است. انقلاب اسلامی ایران این امید را در دل‌ها زنده ساخت که مسلمین می‌توانند بار دیگر پیروز شوند و عظمت و مجد دیرینه خود را باز یابند و دشمنانشان را شکست دهند.»^{۲۷} در حقیقت انقلاب با آسیب رساندن به بنیادهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی غرب توانست ابهت سلطه جهانی فرهنگی امپریالیستی غرب را که پایمال‌کننده ارزش‌های متعالی مستضعفان بود، در هم بشکند و به مردم دنیا ثابت کرد که می‌توانند از سلطه و نفوذ شرق و غرب نجات یابند و مستقل و آزاد زندگی کنند. امام توانست همه آنچه را که در میان امت اسلامی رخت بر بسته بود و به بوته فراموشی سپرده شده بود، احیاء و بازسازی کند و با پیروزی انقلاب اسلامی ایران، اسلام عزیز را، که متروک مانده بود، دوباره به صحنه عمل بیاورد.

در طول یک ربع قرن از عمر پربرکت انقلاب اسلامی، استعمارگران، سلطه‌جویان، منافقان، دشمنان داخلی و خارجی از هیچ‌گونه تلاش و توطئه‌ای علیه آن فروگذار نکردند و در جهت منزوی کردن و ممانعت از گسترش آن انواع و اقسام جنگهای نظامی، تبلیغاتی و روانی به راه انداختند؛ اما به خواست خداوند علی‌رغم همه آن دشمنی‌ها، انقلاب اسلامی همچنان از حمایت و پشتیبانی مردمی برخوردار بوده و به حرکت خویش ادامه می‌دهد.

تمام ناکامی‌های دشمنان در قبال آنهمه کارشکنی‌ها و مخالفت‌ها و دسیسه‌ها بهترین گواه برای نفوذ معنوی و تأثیر مثبت انقلاب اسلامی ایران در سطح جهانی است.

۲- طرح اندیشه حکومت اسلامی

بسیاری از اسلام‌شناسان و کارشناسان جهان اسلام و اندیشمندان غیرمسلمان با

وقوع انقلاب اسلامی در نظرات و دیدگاه‌های خویش تجدیدنظر نمودند چرا که تشکیل حکومت اسلامی را امری ناممکن و به تعبیری شبه محال می‌دانستند. نیز برخی از آنان مبارزه با طاغوت و حکومت‌های جور و سلطه‌جویان را به مثابه بازی کردن با دم شیر و به نوعی مقابله مشت در برابر سندان یاد می‌کردند.

از این رو با پیروزی انقلاب معادلات سیاسی منطقه‌ای و بین‌المللی را برهم ریخت و راه برقراری حکومت اسلامی را برای سایر ملت‌ها هموار ساخت. امام راحل با این حرکت عظیم ثابت کرد که اسلام می‌تواند با تکیه بر اصول و مبانی برگرفته از قرآن و با اتکاء به ارزش‌های اسلامی در تأسیس یک حکومت مستقل از لحاظ سیاسی، اقتصادی و اجتماعی نقش داشته باشد.

در عرصه جهانی نیز به سایر مسلمانان و مردم مظلوم دنیا جرأت و جسارت استکبارستیزی و رویارویی با ظالمان و استبدادگران را یاد داد. در نتیجه در دو دهه اخیر گروه‌ها، انجمن‌ها و جنبش‌های اسلامی و مردمی در سطح بین‌المللی، الگوهای مبارزاتی خویش را به صورت‌های مختلف از تظاهرات و راه‌پیمایی‌ها گرفته تا مقاومت علیه اشغالگری‌ها و نیز ایجاد انسجام و وحدت اسلامی تا اعتماد به نفس و قیام در برابر رژیم‌های وابسته برای اجرای قوانین اسلام به شکل‌های گوناگون از انقلاب اسلامی ایران تأثیر گرفته‌اند.

آقای احمد ورسی «Ahmad Versi» سردبیر مجله مسلم نیوز لندن، با تأکید بر جهان شمول بودن اهداف انقلاب اسلامی می‌گوید:

«موفقیت انقلاب اسلامی با یک انقلاب بدون خون‌ریزی افکار مسلمانان را تغییر داد و مشخص ساخت که یک چنین عملی (انقلاب) در جهان اسلام امکان‌پذیر است و امت اسلام قادر است حکومت را اداره کند. زمان نشستن عالم در مسجد و تنها به جنبه روحانی اسلام اندیشیدن به سرآمده و رهبر امت اسلامی هم به دنیا می‌اندیشد و هم به آخرت توجه می‌کند. دیدگاه ایشان در مورد «نه شرقی، نه غربی» حکومت اسلامی ایران را از ابرقدرت‌ها مستقل ساخت.

امام خمینی تفکر کلیشه‌ای از حکومت اسلامی به عنوان بازگشت به سال‌های سیاه را نابود ساخت و برعکس، ثابت نمود که اسلام همچنان نیرویی پویاست که قادر به راهبری امت در اجتماع به اصطلاح مدرن و فوق مدرن کنونی است.»^{۲۸}

۳- دفاع از آرمان مقدس فلسطین

انقلاب اسلامی ایران در زمانی به پیروزی رسید که پیمان ننگین کمپ دیوید با تلاش آمریکا بین رژیم اشغالگر قدس و سران خائن فلسطین به امضاء رسید و استعمارگران غربی تصور می‌کردند به زودی سایر کشورهای اسلامی را نیز تحت نفوذ خویش در می‌آورند و آنان را نیز در اختیار می‌گیرند. وقوع انقلاب اسلامی همه معادلات آنان را بر هم زد و با هدایت، روشنگری و موضع‌گیری قاطعانه امام (ره)، شیوه مبارزه با اسرائیل شکل دیگری به خود گرفت. به فرمان امام خمینی (ره) آخرین جمعه ماه مبارک رمضان، «روز جهانی قدس» اعلام شد و سفارتخانه اسرائیل در تهران تعطیل و به سفارت فلسطین تبدیل گردید و بیت المقدس به عنوان مکان مقدس مسلمانان و سایر ادیان آسمانی مورد توجه جهان اسلام قرار گرفت. جمهوری اسلامی ایران به مبارزان و مردم فلسطین اعتماد به نفس بخشید و پشتیبانی و حمایت از انتفاضه و آرمان مقدس فلسطین را در سرلوحه برنامه‌های خویش قرار داد و جهانیان را به یاری و کمک‌های سیاسی، مادی و معنوی مردم مظلوم و ستمدیده فلسطین دعوت کرد. همچنین رهبران مبارز فلسطینی را در رویارویی با اسرائیل اشغالگر دلگرمی و روحیه تازه‌ای بخشید. شهید دکتر فتحی شقاقی، رهبر پیشین سازمان جهاد اسلامی فلسطین، در خصوص تأثیر انقلاب اسلامی بر مبارزات مردم فلسطین می‌گوید:

«این انقلاب به ما فهماند که پیروزی مادر گرو پیروی از راه امام خمینی (ره) است؛ از همین رو، ناگهان در و دیوار مساجد سرزمین‌های اشغالی به ویژه مسجدالاقصی با تصاویر حضرت امام تزئین شد. امروز نیز شاهد آن هستیم که آیت الله خامنه‌ای همان مثنی امام (ره) را ادامه می‌دهند و مسأله فلسطین را در شمار مسائل اصلی مسلمانان قرار داده‌اند.»^{۲۹}

ایشان در جای دیگری انتفاضه، قیام سراسری مردم فلسطین را از برکات مهم انقلاب اسلامی ایران می‌داند و می‌گوید:

«انتفاضه یکی از ثمرات بیداری اسلامی است که امام خمینی (ره) در منطقه و به ویژه در فلسطین به وجود آورد. بنابراین، انتفاضه اسلامی، در سطوح مردمی به سوی افق اسلامی و شعارهای اسلامی پیش می‌رود، پس بر ماست که در مبارزه برای رهایی از تسلط و اشغالگری صهیونیست‌ها از تمام راه‌حل‌های دیگر پرهیز کرده و با توجه به

اصولی که امام در مبارزه با اسرائیل ارائه کرده‌اند با دشمنان اسلام و مسلمانان مبارزه کنیم»^{۳۰}

انقلاب اسلامی ایران این حقیقت را برای امت اسلامی به طور خاص و برای جهان بشریت به طور عام روشن و ثابت نمود که این تنها اسلام و ایدئولوژی اسلام ناب است که می‌تواند مسلمانان و ستم‌دیدگان جهان را برای مبارزه با ابرقدرتها و سلطه‌گران مجهز نماید و حقوق از دست رفته آنان را بازگرداند. مردم ستم‌دیده فلسطین پس از سالها مبارزه، مهاجرت و آوارگی با الهام از انقلاب اسلامی، امروز راه مبارزه با اشغالگران صهیونیست را یافته‌اند.

آنان به پیروزی از راه و موضع‌گیری‌های امام تنها راه‌هایی و نجات خویش را تبعیت از تعالیم قرآن و ایمان به خداوند می‌دانند و در راه‌پیمایی‌ها و تظاهرات و مبارزات خود همان شعارهای ملت بزرگ ایران را علیه اسرائیل غاصب فریاد می‌کنند و امروز به برکت انقلاب اسلامی، حمایت جهان اسلام و مردم آزاده جهان را در کنار خود دارند.

نایف حواتمه «Nayef Hawatemeh» دبیرکل جبههٔ دموکراتیک برای آزادی فلسطین، در مورد تأثیر فوق‌العاده‌ای که انقلاب اسلامی در پیشبرد مبارزات مردم فلسطین داشته است، چنین می‌گوید:

«عمق و اصالت موضع‌گیری انقلاب اسلامی ایران به رهبری امام خمینی دربارهٔ قضیه فلسطین و مبارزه با دولت صهیونیستی، باعث تحکیم و گسترش پایه‌های رویارویی با تجاوزات اسرائیل گردید و موجبات گسترش و تعمیق مبارزه را فراهم آورد، به گونه‌ای که آن را از قالب مبارزه اعراب و اسرائیل به مبارزهٔ «کشورهای اسلامی غیرعربی» که مردم آن با مبارزات فلسطینی و عربی همدردی می‌کردند، مبدل ساخت. هر چند برخی از رژیم‌های این کشورها، هم‌پیمان با امپریالیسم آمریکا و هم‌دست با اسرائیل بودند»^{۳۱}

۴- ایجاد وحدت و همبستگی اسلامی

یکی دیگر از آثار مثبت فرهنگی انقلاب، ایجاد الفت و اخوت اسلامی میان پیروان مکتب توحید بود. همان گونه که ملت مسلمان ایران با وحدت کلمه و در سایه برادری اسلامی

۱۰۰ به رهبری امام امت، نظام مقدس جمهوری اسلامی را پایه‌ریزی کرد، سیاست خارجی‌اش را نیز بر اساس وحدت امت اسلامی تنظیم نمود و همه مسلمانان جهان را از آسیا تا آفریقا و خاورمیانه عربی تا اروپا و آمریکا که به مبانی توحید، نبوت، معاد، قرآن، حج و نماز معتقد بودند و تعلق خاطر به اسلام داشتند برای حفظ وحدت اسلامی در راه دفاع از کیان اسلامی فرا خواند.

قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، رهبری وحدت با وجود آن همه پتانسیل و توان‌مندی‌ها در نیای اسلام صورت ظاهری و شکلی داشت و در عزلت و انزوا به سر می‌برد و چندان به محتوای وحدت و اقدامات عملی که مورد نظر اصلی منادیان وحدت بود، توجهی نمی‌شد و از طرفی جهل و ناآگاهی جوامع از ارزش‌های متعالی اسلامی و تفرقه‌اندازی و نفاق‌افکنی دشمنان در بین امت اسلامی از سویی دیگر، ابتکار عمل را از دست مسلمانان گرفته بود. مهم‌ترین اثر انقلاب اسلامی در چنان شرایطی این بود که جایگاه رهبری وحدت اسلامی را در سطح جهان اسلام مستحکم ساخت و توجه همه را به اهمیت وحدت معطوف کرد.

انقلاب اسلامی توانست امت اسلامی را در اقصی نقاط جهان را علی‌رغم اختلافات جزئی فرقه‌ای که داشتند برای مبارزه با عوامل تفرقه، استعمارگران و صهیونیست‌ها در زیر پرچم (لا اله الا الله) به وحدت دعوت نماید و پی‌آمدها و آسیب‌های تفرقه در بین مسلمانان را به آنان هشدار دهد.

یکی از اقدام‌های دلگرم‌کننده تأسیس «مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی» به فرمان مقام معظم رهبری بود که در جهت تقریب مذاهب اسلامی و حفظ وحدت جهانی اسلام صورت گرفت. راه‌اندازی نشریه «رسالة التقريب» که در گذشته چندین شماره توسط «دارالتقريب بين المذاهب الاسلاميه» در قاهره چاپ و منتشر شده بود، به علاوه برگزاری کنفرانس‌ها و میزگردهای وحدت در تهران و مکه مکرمه در ایام حج تمتع و صدها جلسه بحث و گفتگو بین اندیشمندان و علمای اسلامی و چاپ هزاران مقاله، کتاب، مجله و پایان‌نامه‌های دانشگاهی به زبان‌های گوناگون از جمله اقدامات شایسته و ارزنده‌ای است که تاکنون در جهت تحقق آرمان‌های وحدت جهان اسلام صورت پذیرفته است. حرکت دیگری که برای تفرقه‌زدایی از جامعه اسلامی پس از وقوع انقلاب اسلامی انجام گرفت برگزاری هفته وحدت اسلامی همزمان با ولادت باسعادت پیامبر

گرامی اسلام(ص) هر سال از ۱۲ تا ۱۷ ربیع‌الاول می‌باشد. به برکت هفته وحدت ۱۰۱ مسلمانان اعم از شیعه و سنی در کشورهای مختلف، در کنار یکدیگر با الهام از فرمان وحدت‌بخش خداوند متعال «واعتصموا بحبل‌الله جمیعاً» سرود وحدت می‌خوانند، این حرکت سازنده روزبه‌روز گسترش یافته و همچنان سیر صعودی خویش را ادامه می‌دهد. شیخ سعید شعبان، رهبر فقید جنبش توحید اسلامی لبنان در خصوص این اثر جاویدان و ماندگار انقلاب اسلامی می‌گوید:

«امام، دولت اسلامی را در پایگاهی به وسعت یک میلیارد مسلمان بنا نهاد و ندای وحدت شیعه و سنی را تحقق بخشید و اکنون بر همه علماء و پیروان اسلام است تا این گنجینه بزرگ را حفظ نموده و سنی و شیعه در کنار هم امتی را تشکیل دهند که استکبار جرأت نفوذ در میان آنان را نداشته باشد. امام آرزوی بزرگوارانی چون جمال‌الدین اسدآبادی، محمد عبده، نواب صفوی و... را برآورده کرد.»^{۲۲}

تراژدی وحدت امت اسلامی، دارای تأثیر فراوانی در سطح بین‌المللی بوده است که به طور فهرست‌وار به برخی از آنها اشاره می‌شود:

- ۱- ایجاد وحدت بین مذاهب اسلامی و نزدیک ساختن پیروان مذاهب به یکدیگر.
- ۲- ایجاد ارتباط و همکاری میان علماء و اندیشمندان جهان اسلام از طریق برگزاری مجالس بحث و مشورت‌های کلامی، فقهی، و مباحث تطبیقی.
- ۳- اهتمام به نماز وحدت‌آفرین و پرشکوه جمعه در داخل و خارج از کشور به عنوان یکی از بارزترین جلوه‌های وحدت و همبستگی ملل مسلمان.
- ۴- تشکیل جلسات بحث و برگزاری همایش‌های فرهنگی و علمی در ایام حج با حضور عالمان فرق مختلف اسلامی توسط بعثه مقام معظم رهبری.
- ۵- تقویت و ارتقاء مبانی حج به عنوان کنگره بین‌المللی وحدت اسلامی.
- ۶- تأسیس دانشگاه مذاهب اسلامی در تهران و پذیرش دانشجویان از اقصی نقاط جهان.
- ۷- برگزاری اجلاس مجمع فقه اسلامی در جدّه و شرکت اندیشمندان جهان اسلام از جمله جمهوری اسلامی ایران در این اجلاس.

- ۸- ارتباط با قاریان و خادمان قرآن کشورهای مختلف و ترویج فرهنگ قرآنی.
- ۹- گسترش تبادل هیئت‌های علمی و فرهنگی از فرق و مذاهب اسلامی برای تحقق

۱۰- انتشار افکار و اندیشه‌های عالمان و متفکران شیعه و سنی و پیشتازان وحدت اسلامی نظیر: امام خمینی (ره)، مقام معظم رهبری، سیدجمال‌الدین اسدآبادی، حسن البناء، سیدقطب مصری، شیخ محمود شلتوت، شیخ محمد عبده، علامه امینی، شهید مدرس، آیه... محمدحسین کاشف‌الغطاء، ابوالاعلی مودودی پاکستانی، ابوالحسن علی ندوی از هندوستان، آیه... العظمی بروجردی، علامه اقبال لاهوری، شهید مرتضی مطهری، دکتر علی شریعتی، علامه محمدتقی قمی، شهید سید محمدباقر صدر، علامه سید محمدحسین طباطبایی، سیدمحسن امین جبل عاملی، سیدعبدالرحمن کواکبی و... به زیانهای زنده دنیا.

۵- نقش مؤثر طرح گفتمان در سطح جهانی

آزادی بحث و گفت‌وگو و مناظره یکی از ویژگی‌های اسلام است که از آغاز رسالت پیامبر گرامی اسلام (ص) معمول بوده و در دوران پس از آن حضرت نیز انجام می‌شده است. گفتگوی پیامبر اکرم (ص) با بزرگان قریش، گفت‌وگوی امام زین‌العابدین (ع) با حسن بصری، مناظره امام صادق (ع) با علماء و پیروان ادیان، گفت‌وگوی امام رضا (ع) با دانشمندان میسحی و... گواه روشنی بر این مطلب است. از آغاز پیروزی انقلاب اسلامی ایران نیز تاکنون جلسات بحث و گفتمان با اندیشمندان ادیان بزرگ بخصوص متفکران مسیحی تشکیل شده است. اینگونه گفت‌وگوها که با هدف همزیستی مسالمت‌آمیز، شناخت واقعی ادیان، فرهنگ‌ها و تمدن‌ها، احترام متقابل صاحبان ادیان، استقرار عدالت و صلح جهانی، گسترش معنویت و ارزش‌های دینی و اخلاقی در سراسر دنیا صورت می‌گیرد، نقش مثبت و تأثیر فراوانی برجای نهاده است.

یکی از دین‌شناسان مشهور غرب به نام «کنت ول اسمیت» درباره اهمیت گفتمان

می‌گوید:

«جهان روی صلح نمی‌بیند مگر آن که فرهنگ‌ها با یکدیگر گفت‌وگو کنند و گفت‌وگوی فرهنگ‌ها ممکن نمی‌شود جز آن که ادیان با یکدیگر به گفت‌وگو بنشینند، این گفت‌وگو میسر نمی‌شود تا هنگامی که پیروان ادیان یکدیگر را بهتر بشناسند».^{۳۲}

برای اولین بار پیشنهاد طرح «گفت‌وگوی تمدن‌ها» در پنجاه و سومین مجمع عمومی

تأثیرات فرهنگی انقلاب اسلامی در سطوح مختلف فرامنطقه‌ای

سازمان ملل متحد از سوی جناب آقای سیدمحمد خاتمی رئیس‌جمهوری اسلامی ایران ۱۰۳ در سطح بین‌المللی پیشنهاد شد و بر اساس قطعنامه شماره ۵۳/۲۲ مورخ ۴ فوریه ۱۹۹۸ میلادی سال ۲۰۰۱ به عنوان «سال سازمان ملل برای گفت‌وگوی تمدن‌ها» تعیین گردید. طرح مزبور مورد استقبال گرم جهانیان بویژه پیروان ادیان و متفکران و روشنفکران برجسته دنیا قرار گرفت و این ابتکار جالب و شایسته دولت جمهوری اسلامی ایران را تحسین کردند.

گفت‌وگوهای علمی و برقراری ارتباطات فرهنگی با پیروان سایر ادیان، تاکنون تأثیر زیادی در دنیا داشته است که به طور مختصر به برخی از آنها اشاره می‌شود:

۱- دو دوره گفت‌وگوی دینی با کلیسای ارتدکس روسیه در تهران و مسکو.

۲- چهار دوره گفت‌وگوی دینی با کلیسای ارتدکس یونان.

۳- یک دوره گفت‌وگو با کلیسای کاتولیک واتیکان.

۴- دو دوره گفت‌وگوی دینی با شورای جهانی کلیساها در تهران و ژنو.

۵- یک دوره گفت‌وگو با بنیاد آینه‌لی در کشور ایتالیا تحت عنوان «دین، جامعه و دولت» در ایتالیا و تهران.

۶- دو دوره گفت‌وگو با کالج مطالعات اسلامی - مسیحی سلی اوک، با عنوان «تفسیر کلام خدا» در تهران و انگلیس.

۷- گفت‌وگو با انجمن دولتی اسلام و مسیحیت فرانسه.

۸- گفت‌وگو با جامعه جهانی زرتشتیان با عنوان «بررسی کلیات کلام اسلام و زرتشت».

۹- دو دوره گفت‌وگوی دینی با کلیسای کاتولیک قدیس گابریل در تهران و اتریش» ۲۴

افزون بر این، نشست‌ها و همایش‌های مختلفی همچون: «اسلام و صلح جهانی» و «مدارای دین و گفت‌وگوی تمدن‌ها» در تهران و کنگره بزرگ ادیان در بانکوک تایلند و گردهمایی منطقه‌ای گفت‌وگوی تمدن‌ها در مقدونیه و کشورهای دیگر جهان برگزار شده و همچنان ادامه دارد.

اسقف خلیل ابی نادر Osyhof Khalil Abinader یکی از رهبران مسیحی لبنان در خصوص اثرگذاری گفتمان و برقراری ارتباط با جامعه مسیحی می‌گوید:

«[امام] خمینی در من تأثیر بسیاری بر جای نهاده است. اگر چه من به عنوان یک روحانی مسیحی نمی‌توانم دینم را ترک کنم، اما با این حال اندیشه و افکار من از رسالت دینی وی بسیار تأثیر گرفته است.

این تأثیر به صورت زیر جلوه‌گر می‌باشد:

۱- او به این حقیقت دست یافت که عقب‌ماندگی مسلمانان در عصر انحطاط خصوصاً در ایران اصولاً از دوری آنها از درک صحیح قرآن ناشی می‌شود. این بود که او صدا و موعظه‌اش را به مردم رساند و آنها را از خواب بیدار نمود، خصوصاً اعمال او همواره از قرآن سرچشمه می‌گرفت.

۲- او خواهان وحدت مسلمانان بود و مسلمانان ایران را با اراده و اهداف و آرمانهایشان وحدت داد. مردم مستضعف سلاح او در مبارزات بودند و پیروزی نیز همیشه نصیب او می‌گشت.

اگر وی از کلیسای مسیحی می‌بود، مردم مؤمن وی را قدیس بزرگی می‌دانستند و او را شفیع خویش قرار می‌دادند.

[امام] خمینی در خارج از ایران پیام‌دهنده همزیستی میان مسیحیان و مسلمانان می‌شد. من به عنوان یک روحانی مسیحی، جمهوری اسلامی ایران را درک می‌کنم. اگر شانس آن را داشتم که با [امام] خمینی بزرگ گفتگویی داشته باشم با روح مسیح (ع) و محمد (ص) همان خط و راه را در پیش می‌گرفتیم»^{۲۵}

نتیجه‌گیری:

انقلاب اسلامی ایران تأثیر فوق‌العاده‌ای در سطح بین‌المللی برجای نهاده که به طور کلی می‌توان در دو بخش خلاصه کرد:

۱- تأثیر و نفوذ مثبت:

ملت‌های مسلمان و اقلیت‌های اسلامی در سراسر جهان به طور خاص و آزاداندیشان و ستم‌دیدگان و مستضعفان جهان به طور عام.

۲- تأثیر منفی:

هیئت‌های حاکمه، دولت‌های اسکتباری، صهیونیست‌ها، منافقان، غارتگران بین‌المللی و عوامل سرسپرده آنان در کشورهای مختلف.

- این انقلاب دستاوردهای گرانبهایی را در ابعاد گوناگون اقتصادی، سیاسی، ۱۰۵ فرهنگی و اجتماعی به ارمغان آورده که اثرگذاری فرهنگی آن از اهمیت خاصی برخوردار است.
- بخشی از تأثیرات فرهنگی انقلاب اسلامی در عرصه بین‌المللی به طور خلاصه عبارتند از:
- ۱- احیای هویت دینی و خارج شدن دین از گوشه غربت و حضور در صحنه اجتماع.
 - ۲- شکل‌گیری نهضت‌های علمی، فرهنگی و مذهبی در جهان.
 - ۳- رشد آگاهی‌های مسلمانان و احیای خیزش اسلامی.
 - ۴- الگوپذیری در مبارزه با طاغوت و استکبارستیزی.
 - ۵- طرح اندیشه حکومت اسلامی و عمل بر اساس تجربه نظام جمهوری اسلامی ایران.
 - ۶- رشد مبارزات ضداستعماری و افزایش اعتماد به نفس در بین امت مسلمان.
 - ۷- طرح مباحث جدید در مجامع علمی، فکری و فرهنگی چون: نظریه ولایت فقیه، آزادی و دموکراسی، عدالت اجتماعی، حقوق بین‌الملل اسلامی، اندیشه سیاسی اسلامی، مبانی فقهی مشارکت سیاسی و...
 - ۸- همبستگی با نهضت‌های آزادی‌بخش اسلامی و جانبداری از انتفاضه ملت مظلوم فلسطین.
 - ۹- ایجاد انسجام و وحدت علمی جهان اسلام.
 - ۱۰- استقبال سایر ادیان در جهت شناخت بیشتر مبانی اسلام و معارف اهل بیت(ع).
 - ۱۱- استقبال از طرح گفت‌وگوی تمدن‌ها، فرهنگ‌ها و ادیان.
 - ۱۲- ترجمه و نشر آثار امام خمینی(ره)، مقام معظم رهبری و رهبران دینی و فکری انقلاب اسلامی به زبان‌های مختلف در جهان.

پی‌نوشت‌ها:

۲۴. نزار قبلائی (Nizar Qabbani) شاعر بزرگ معاصر در سال ۱۹۲۲ میلادی در شهر دمشق سوریه تولد یافت و در سال ۱۹۹۸ در لندن از دنیا رفت و در دمشق مسقط الرأس خویش به خاک سپرده شد.
۲۵. ادبیات انقلاب، انقلاب ادبیات، جلد دوم، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(س) ص ۶۵-۶۶.

۲۶. نشریه شاهد، مقاله «جهان چگونه به امام خمینی می‌نگرد؟» شماره ۲۱۱، خرداد ماه ۱۳۷۱.
۲۷. روزنامه همشهری مورخ ۱۳۷۲/۱۲/۱۷.
۲۸. مهم‌ترین ویژگی امام از دیدگاه متفکران جهان، مجله سروش، سال پانزدهم، شماره ۶۴۷، مورخ ۱۳۷۲/۳/۸.
- ۲۹- مرتضایی، علی‌اکبر، امام خمینی در حدیث دیگران، نشر مرکز بازشناسی اسلام و ایران، سال ۱۳۷۸ ص ۳۱.
۳۰. مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات رایانه‌ای، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، سند شماره ۱۹۴۲
۳۱. مرتضایی، علی‌اکبر، امام خمینی در حدیث دیگران، نشر مرکز بازشناسی اسلام و ایران سال ۱۳۷۸ صفحه ۳۳.
۳۲. خورشیدی غروب، سپهری، محمد، مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، تهران، سال ۱۳۶۹.
۳۳. ماهنامه فرهنگی، علمی گزارش گفت‌وگو، سال اول، شماره اول، شهریور ۱۳۸۱.
۳۴. گفت‌وگو: مسایل اساسی نظام همزیستی عادلانه از دیدگاه اندیشمندان مسلمان و مسیحی، مرکز گفتگوی ادیان، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، ص ۳۰-۳۱، چاپ اول، سال ۱۳۸۰.
۳۵. امام خمینی در حدیث دیگران، مرتضایی، علی‌اکبر، نشر مرکز بازشناسی اسلام و ایران ص ۱۴۰-۱۴۱

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی